

Navzdory průlomů v podobě prvního odběru vajíček od severních bílých samic pokračovaly ve spolupráci s IZW Berlín a Avanteou v Kremoně odběry vajíček i od jižních bílých samic v Evropě a následné pokusy o embryo transfer s nově vytvořenými embryi – ať už hybridními po použití spermií nosorožce bílého severního, či čistými jižními bílými embryi. V roce 2019 se zákroky související s projektem na záchranu severních bílých nosorožců odehrály v Pairi Daiza, v Chorzowě, ve Schwerinu, v Cerza Zoo a rovněž ve West Midland Safari Parku. Při zákrocích v polském Chorzowě byli přítomni i zástupci Safari Parku Dvůr Králové.

Z hlediska financování projektu došlo v roce 2019 k výrazné změně, protože projekt konsorcia BioRescue, jehož součástí je Safari Park Dvůr Králové a jenž zahrnuje jak odběry vajíček a vytváření embryí, tak i záchranu severních bílých nosorožců prostřednictvím kmenových buněk, začalo výrazně podporovat německé federální ministerstvo pro vzdělávání a výzkum. Jeho podpora byla slavnostně oznámena na konferenci 25. června 2019, již se zúčastnil zástupce ředitele Safari Parku Dvůr Králové Jaroslav Haimy Hyjánek.

Na projekt v roce 2019 kromě německého ministerstva a všech zúčastněných expertů významně přispěla rovněž Nadace ČEZ.

Přesun nosorožců dvourohých do Rwandy

Jan Stejskal

Základní informace o projektu: Díky úzké spolupráci zejména s Evropskou asociací zoologických zahrad a akvárií (EAZA), Markem Pilgrimem, viceprezidentem EAZA, ředitelem Zoo Chester a koordinátorem chovu nosorožců černých v Evropě, Vládní radou pro rozvoj Rwandy (Rwanda Development Board, RDB), jež má mimo jiné na starosti ochranu tamní přírody, a Veronikou Vařekovou, českou modelkou podporující ochranu přírody v Africe, se v roce 2018 velmi pokročilo s přípravou transportu pěti nosorožců černých východních (*Diceros bicornis michaeli*) do národního parku Akagera ve Rwandě. V roce 2019 pak ve spolupráci s organizací African Parks došlo k samotnému přesunu zvířat.

Nosorožci dvouroží v Akageře dříve žili, v roce 2007 však byli vyhubeni. Od roku 2010 se však situace v parku výrazně zlepšila, park začala spravovat nevládní organizace African Parks úzce spolupracující s rwandskou vládou a podařilo se jí pytláctví snížit na tak nízkou úroveň, že se populace zvířat v parku začaly spontánně obnovovat. Díky výraznému zlepšení bezpečnosti mohli být v roce 2015 do parku reintrodukováni lvi a v roce 2017 i nosorožci, kteří byli přivezeni z Jihoafrické republiky.

Kvůli omezené genetické diverzitě této skupiny však představitelé Akagery hledali i další zdroj nosorožců, kteří by mohli k obnovení populace přispět. Díky úspěchům v chovu černých nosorožců v Evropě to jsou právě zoologické zahrady, které mohou Rwandě pomoci. Pro převoz bylo koordinátorem chovu vybráno pět nosorožců.

V listopadu 2018 byla převezena samice z britské zoo Flamingo Land a samec z dánského Ree Parku do Dvora Králové. Další tři zvířata, která byla pro Rwandu určena, pocházela přímo ze Dvora Králové. Safari Park Dvůr Králové byl rovněž pověřen organizací celého transportu.

Vývoj v roce 2019: Celá pětice se na cestu společně připravovala ve Dvoře Králové. Díky práci zejména ošetřovatele Jana Žďárka, ale i všech dalších kolegů a kolegyň na nosorožčím úseku, si na sebe nejdříve zvykala mladší trojice zvířat (samec Mandela a samice Olmoti a Jasiri). Nejdříve se poznávali přes bariéru železných sloupů a měli možnost kontaktu, následně si na sebe všechna tři zvířata postupně zvykla ve venkovním výběhu a samice Jasiri a Olmoti spolu byly schopny strávit noc ve stejném výběhu i uvnitř pavilonu. Starší dvojice, samice Jasmína a samec Manny, byla v kontaktu přes bariéru až do odjezdu transportu.

Trénink na přepravu v bednách začal přibližně 10 týdnů před transportem. Nejdříve byly vybudovány falešné bedny v koridorech, jimiž nosorožci chodí do venkovních výběhů. Účelem bylo naučit všechna zvířata na malý prostor bedny a zvyknout je na pohyb lidí okolo. V poslední fázi byly do výběhů umístěny skutečné bedny a zvířata trénovala v nich.

Na cestu se celá pětice vydala v neděli 23. června v časných ranních hodinách, nakládat se začalo už ve čtyři hodiny ráno za pomoci těžké techniky. Veterinář Pete Morkel nosorožcům jak při nakládání, tak během cesty aplikoval tisíci prostředky, aby předešel stresu zvířat. Ze safari parku vyrazil konvoj před devátou hodinou a díky pomoci Celní správy ČR plynule dojel na pražské letiště. V 18 hodin pak s nosorožci vzlétl Boeing 747-400F směr Rwanda, na jeho palubě byli kromě Peta Morkela ještě dvorský kurátor nosorožců Jiří Hrubý, ošetřovatel Jan Žďárek a vedoucí zahraničních projektů Jan Stejskal. Z letiště v Kigali cesta pokračovala nákladními auty do národního parku Akagera, jehož brány posádka s nosorožci překročila po 13. hodině. O další přibližně dvě hodiny později začala být zvířata vypouštěna do bom, tedy ohrad z dřevěných kůlů. Jako první šel samec Manny, pátá z bedny vylezla nejmladší Jasiri.

Mladší trojici nosorožců se pár dnů po příjezdu podařilo spojit do několika propojených bom. V těch celá pětice zůstala několik prvních týdnů, nosorožci

Na pobyt v bednách museli nosorožci před cestou do Afriky trénovat několik měsíců předem. Na snímku samice Jasmína v Safari Parku Dvůr Králové. (olq)

Pro leteckou přepravu mezi Evropou a Afrikou bylo pro pětici nosorožců dohodnuto místo v cargo letu. Naložení byli v Praze (na snímku) a vyložení po přímém letu ve rwandském hlavním městě Kigali. (rg)

Po přeložení na trucky čekalo na nosorožce ještě několik hodin cesty rwandským venkovem a národním parkem Akagera. (sr)

Okamžitě po příjezdu byly nosorožci vypuštěni do bom (ohrad z dřevěných kůlů), kde strávili první týdny pobytu v Africe. Na snímku Jasiri, nejmladší ze všech cestujících nosorožců. (sr)

postupně přecházeli na místní stravu, ošetřovatelé jim do bom přivázeli větve přímo ze savany, aby tak měli neustálý přístup k čerstvé stravě a zvykali si na rostliny, kterými se budou živit ve volné přírodě. Kvůli bezpečnosti byly nosorožcům do rohů umístěny vysílačky, které umožňují jejich neustálé sledování přes satelitní systém. Rovněž jim byla podána profylaxe proti trypanozomě. V prvních týdnech s nosorožci zůstali Jiří Hrubý a Jan Žďárek, další dva týdny zvířatům s aklimatizací pomáhali ošetřovatelé Pavel Petržílek a Kateřina Lochovská.

Přibližně po měsíci byla celá pětice za přítomnosti kurátora Jiřího Hrubého vypuštěna do větších výběhů o velikosti přibližně jednoho hektaru, které bezprostředně navazovaly na bomy a jejichž oplocení bylo tvořeno kameny a elektrickými dráty. Bomy přitom zůstaly otevřené a zvířata se do nich mohla vracet podle libosti. V těchto větších výbězích byla stále pohromadě mladší trojice, zatímco samec Manny a samice Jasmína žili odděleni ve svých výbězích.

Později byli nosorožci postupně vypuštěni do tzv. vypouštěcího výběhu, jenž byl oplocen elektrickým drátem a zabíral rozsáhlou část křovinné savany. Do volné přírody byla pětice postupně vypuštěna na konci roku 2019. Přestože jsou ve volné přírodě, zůstávají stále na poloostrově, který je oddělen od zbytku národního parku, v němž žijí nosorožci, kteří byli do Akagery přesunuti v roce 2017.

Přesun pěti nosorožců do Rwandy byl nákladnou záležitostí, proto velice děkujeme všem sponzorům a podporovatelům, kteří na transport přispěli: Veronika Vařeková, Ministerstvo životního prostředí ČR, Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií, African Parks, Rwanda Development Board, Chester Zoo, IPGL, Mantis, Petr Dobias, Safari Gastro, ČSOB, Ree Park Safari, Emmanuel Ciolfi, Zdeněk Lorenc, Laurent Lamothe, Francis Hellyer, Plzeňský Prazdroj, RC Europe, Safari Zoo Services, Leipzig Zoo, Charles F. Rockefeller, Urbanlux/TOMS, Unie českých a slovenských zoo, Zoo Hodonín, Jiří Kalfař, Adventura, Přemysl Rabas, Tereza Maxová.

Vzdělávací centrum a programy v národním parku Akagera ve Rwandě

Markéta Grúňová

Vývoj projektu v roce 2019: Ještě před transportem pěti nosorožců se dvorský safari park zapojil ve Rwandě do práce s místními komunitami. Během ledna tým safari parku vytvořil vzdělávací materiály zaměřené na potlačení konfliktu mezi místními lidmi a divokou zvěří v konkrétní oblasti. V březnu potom odbornice